

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Suomen Kuntaliitto

Asia: Lapsen koulunkäynnin turvaaminen sairaalakoulussa

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa (laki lapsiasiavaltuutetusta 1221/2004). Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59–60/1991), joka on Suomessa lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Lapsen oikeuksien sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita, ellei lapseen soveltuvien lakien mukaan lapsi ole saavuttanut täysi-ikäisyyttä aikaisemmin (1 artikla). Lapsen oikeuksien sopimuksen 4 artiklan mukaan sopimusvaltiot ovat sitoutuneet ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi.

Lapsiasiavaltuutetun tietoon on tullut tapauksia, joissa lapsen kotikunta on kieltäytynyt kustantamasta sairaalahoidossa olevan lapsen peruskoulun suorittamista loppuun sairaalakoulussa toisella paikkakunnalla, kun hän on ylittänyt oppivelvollisuusiän. Korvauskäytännöt vaihtelevat eri kuntien välillä.

Vakavista mielenterveysongelmista kärsivän lapsen oikeus suorittaa peruskoulun oppimäärä sairaalakoulussa tulee turvata myös lapsen täytettyä 17 vuotta.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus takaa lapselle oikeuden opetukseen (28 artikla), jota tulisi edistää pakollisella, kaikkien saatavilla olevalla ja maksuttomalla perusopetuksella. Sopimus edellyttää, että sopimusvaltiot ryhtyvät toimenpiteisiin koulunkäynnin säännöllisyyden edistämiseksi ja koulunkäynnin keskeyttämisen vähentämiseksi. Jokaisella lapsella on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan ja oikeus nauttia sairauksien hoitamiseen ja kuntoutukseen tarkoitetuista palveluista (24 artikla).

Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan kunnan kieltäytyminen kustantamasta sairaalahoidossa olevan lapsen peruskoulun suorittamista loppuun sairaalakoulussa toisella paikkakunnalla on vakava YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen rikkomus.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen perustavanlaatuisia periaatteita ovat lapsen edun ensisijaisuus kaikessa lasta koskevassa päätöksenteossa ja muussa toiminnassa (3(1) artikla), lapsen oikeus syrjimättömyyteen (2 artikla) sekä lapsen oikeus ilmaista mielipiteensä ja saada se huomioiduksi ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla (12 artikla). Lapsella on myös oikeus elämään ja hänelle on taattava henkiinjäämisen ja kehittymisen edellytykset mahdollisimman täysimääräisesti (6 artikla). Nämä periaatteet on aina otettava huomioon, kun varmistetaan muiden sopimuksessa taattujen oikeuksien toteutumista.

Perustuslain (731/1999) 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus perusopetukseen ja oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Perusopetuslaissa (628/1998) säädetään, että oppivelvollisuus alkaa

sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta ja päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu loppuun tai oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta (25 §). Laissa säädetään yhdellä vuodella pidennetystä oppivelvollisuudesta, joka on mahdollista, jos lapselle ei sairauden tai vammaisuuden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista suoriutua oppivelvollisuudestaan yhdeksässä vuodessa. Kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille lapsille (4 §). Kunta voi harkintansa mukaisesti järjestää perusopetusta muille kuin oppivelvollisille (5 §).

Erityissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksella on oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite (perusopetuslaki 4 a §). Sairaalakoulussa annettavaa opetusta koskevaa sääntelyä on tarkennettu 1. elokuuta 2014 alkaen. Lainvalmisteluasiakirjassa todetaan muun muassa, että muutoksen tarkoituksena on turvata aiempaa suunnitelmallisemmin kokonaiskuntoutuksellisen opetuksen tarpeessa olevan lapsen pitkän tähtäimen tarpeet, ja näin estää riskiryhmän syrjäytyminen (HE 66/2013 vp).

Perusopetuksella on tarkoitus varmistaa koulutuksellinen tasa-arvoisuus ja tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Tämä koskee kaikkia lapsia yhdenvertaisesti. *Erityissairaanhoidon tarvitseva lapsi voi joutua olemaan sairaalahoidossa pitkiäkin jaksoja, jopa vuosia, joten hänen kohdallaan sairaalakoulu on ainoa vaihtoehto käydä koulua ja saada peruskoulun päättötodistus. Ilman päättötodistusta sairaudesta toipuneen nuoren on lähes mahdotonta jatkaa opintojaan tai päästä työelämään.*

Erityisesti psyykkisesti sairaalle lapselle kouluntyöhön osallistumisella on kuntouttava merkitys. Koulunkäynti ryhmässä muiden lasten kanssa on lapsen edun mukaista. Sairaalle lapselle opetukseen osallistuminen edustaa normaalia lapsen maailmaa ja se kannustaa lasta pyrkimään tätä kohti. Peruskoulun suorittaminen loppuun vahvistaa lapsen itsetuntoa ja antaa sekä uskoa että todelliset mahdollisuudet parempaan tulevaisuuteen.

Koulunkäynti sairaalakoulussa järjestetään aina lapsen terveydentila ja voimavarat huomioon ottaen. Vakavat psyykkiset sairaudet alentavat usein merkittävästi ja pitkäaikaisesti nuoren toimintakykyä. Opetussuunnitelma ja eteneminen ovat siten yksilöllisiä ja peruskoulun loppuun saattaminen ei kaikissa tilanteissa ole mahdollista oppivelvollisuusiän puitteissa. Siitä huolimatta myös näille lapsille on tarjottava yhdenvertaiset mahdollisuudet oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen. *Lapset eivät saa joutua tässä, jo muutenkin vaikeassa tilanteessaan, eriarvoiseen asemaan riippuen kotikunnastaan ja kunnan käytännöistä korvata sairaalaopetuksen kustannuksia.*

Lapsiasiavaltuutettu ja muut allekirjoittaneet esittävät näkemyksensä seuraavaa:

Erikoissairaanhoidon sairaalassa tarvitsevien, erityisesti mielenterveysongelmista kärsivien lasten oikeus perusopetukseen sairaalakoulussa on turvattava siihen asti kunnes lapsi saa peruskoulun päättötodistuksen, riippumatta siitä, onko lapsi ylittänyt oppivelvollisuus iän ja mikä lapsen kotikunta on. Lapsen kotikunnan tulee vastata sairaalaopetuksen kustannuksista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi ottaa pohdittavaksi, miten sairaalaopetuksen kustannusten korvaaminen tulisi jatkossa hoitaa, jotta varmistettaisiin opetuksen yhdenvertainen toteutuminen kaikille lapsille. Oppivelvollisuusiän ylittäneiden osalta peruskoulun loppuun saattamisesta tulevien kustannusten korvaamista valtion varoista tulisi selvittää vaihtoehtona kuntien korvausvastuulle.

Pyydämme kohteliaimmin jakelussa mainituilta tahoilta (OKM, Kuntaliitto) kannanottoa edellä esitettyyn 30.11.2014 mennessä osoitteeseen lapsiasiavaltuutettu@stm.fi. Vastauksia hyödynnetään lapsiasiavaltuutetun raportoidessa YK:n lapsen oikeuksien komitealle YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanosta Suomessa.

Jyväskylässä 23.11.2014

Tuomas Kurttila
Lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
Lakimies, lapsiasiavaltuutetun toimisto

Riittakerttu Kaltiala-Heino
ylilääkäri, vastuualuejohtaja
Tays nuorisopsykiatrian vastuualue

Eila Tiihonen
johtava lääkäri
Niuvanniemen sairaala

Tero Hallikainen
ylilääkäri
E erityisen vaikeahoitoisten alaikäisten tutkimus-
hoito-osasto, Niuvanniemen sairaala

JAKELU

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Suomen Kuntaliitto

TIEDOKSI

Eduskunnan oikeusasiamies
Oikeuskanslerinvirasto
Sosiaali- ja terveysministeriö
Opetushallitus
Terveystieteiden tutkimuskeskus
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Lapin aluehallintovirasto
Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto